

Sel kommune
Utskrift av møtebok

Arkivsak: 2011/1345 -4

Arkiv: G21

Saksbehandler:

Steinar Løsnesløkken

Dato: 10.02.2014

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato
19/14	Kommunestyret	17.02.2014

Høring - reservasjonsordning for fastleger

1. Høringsnotat av 21.01.2014, Høring – reservasjonsordning for fastleger, fra Helse- og omsorgsdepartementet. Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven, og forskrift om endring i fastlegeforskriften.

Saksutredning

Helse- og omsorgsdepartementet sende 21.01.2014 ut på høring et forslag til endring i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven (hjemmel til å gi forskrifter om reservasjonsmulighet for fastleger og rett til å skifte fastlege ved reservasjon) og forskrift om endringer i fastlegeforskriften og forskrift om pasient og brukerrettigheter i fastlegeordningen.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet en tilføyelse i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 tredje ledd. Tilføyelsen skal gi hjemmel til forskrifter om mulighet for fastleger til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død. Med alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død menes først og fremst abort. Hjemmelen vil imidlertid også omfatte forskrifter om reservasjon mot aktiv dødshjelp dersom dette skulle bli tillatt. Hjemmelen skal ikke omfatte forskrivning eller innsetting av prevensjon eller henvisning til assistert befruktning.

Videre foreslår departementet en endring i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 c fjerde ledd. Endringen skal gi grunnlag for forskrifter om utvidet rett til å skifte fastlege for pasienter som står på liste hos en fastlege som har reservert seg mot henvisning til abort.

I høringsnotatet foreslår departementet også endringer i fastlegeforskriften (forskrift 29. august 2012 nr. 842 om fastlegeordningen i kommunene) og i forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen (forskrift 29. august 2012 nr. 843).

Kommuner skal få adgang til å inngå avtaler med fastleger om at disse kan reservere seg av samvittighetsgrunner mot å henvise kvinner til abort. Fastlegen som reserverer seg må sørge for at kvinner på hans eller hennes liste som vurderer eller ønsker henvisning til abort, får tilbud om konsultasjon hos en annen fastlege i nærheten senest innen neste virkedag. Før kommunen kan inngå avtale om reservasjon, må fastlegen dokumentere at han eller hun har inngått en skriftlig avtale med en kollega som forplikter seg til å ta imot og henvise de aktuelle kvinnene.

Fastlegen som har reservert seg skal også informere kvinner på sin liste som vurderer eller ønsker henvisning til abort om at de kan henvende seg direkte til sykehuset uten henvisning fra fastlege. Personer som står på listen til en fastlege som reserverer seg, skal få rett til å skifte til en fastlege som ikke har reservert seg. Dette skiftet skal ikke regnes som et skifte etter reglene om inntil to skifter per kalenderår. Før kommunen kan inngå en avtale om reservasjon, må den forsikre seg om at det er andre fastleger i nærheten med åpne lister slik at de som ønsker det kan skifte til en fastlege som ikke har reservert seg.

Fastlegen skal informere alle sine eksisterende listeinnbyggere om reservasjonsavtalen straks avtalen er inngått. Kommunen skal sørge for at alle innbyggerne får informasjon om hvilke leger som til enhver tid har reservert seg slik at innbyggerne er kjent med det når de skal velge fastlege. Dette kan for eksempel fremgå av nettsiden for skifte av fastleger – MinFastlege. Forslagene i denne høringen er en oppfølging av Regjeringens samarbeidsavtale med KrF der partene ble enige om at det skal gis reservasjonsmuligheter for fastleger etter dialog med Den norske legeforening. Avtalen er fulgt opp i Regjeringsplattformen. 4

Da felles ekteskapslov ble vedtatt i 2008, ble det tillatt å gi assistert befruktning til lesbiske par. Etter det fikk Rådet for legeetikk henvendelser fra leger som av overbevisningsgrunner ikke så seg i stand til å henvise lesbiske par til assistert befruktning. Rådet drøftet spørsmålet om legers reservasjonsadgang i forhold til etiske regler for leger i møte 20. august 2008. Det kom til at leger må kunne reservere seg mot å utføre oppgaver som de av alvorlige overbevisningsgrunner er mot, blant annet å henvise til abort eller henvise lesbiske par til assistert befruktning.

I brev til Rådet 24. februar 2009 og brev til Legeforeningen 23. juni 2009 uttrykte Helse- og omsorgsdepartementet aksept for en ordning der kommuner gav leger mulighet til å overlate henvisning til assistert befruktning til andre leger. Uttalelsen gjaldt allmennleger generelt og ikke fastleger spesielt.

Blant andre Legeforeningen og Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) reagerte på disse uttalelsene. LLH viste blant annet til at de hadde fått mange henvendelser fra lesbiske om svært ubehagelige opplevelser fordi leger nektet å henvise til assistert befruktning.

Etter en nærmere gjennomgang av det juridiske grunnlaget for reservasjon, fant departementet at fastlegeforskriften fra 2001 ikke åpner for at fastleger med listeansvar kan få adgang til å reservere seg mot å henvise til abort og assistert befruktning eller til å forskrive eller sette inn prevensjon. Departementet informerte om dette standpunktet i rundskriv I-4/2011 om reservasjon for leger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Se nærmere om rundskrivet under punkt 3.2.4.2.

Legeforeningen behandlet spørsmålet om fastleger bør kunne reservere seg mot å henvise til abort m.m. på landsstyremøtet 6. juni 2013. Landsstyremøtet fattet følgende vedtak:

”Legeforeningen mener at alvorlige samvittighetsgrunner knyttet til liv og død kan gi grunnlag for at leger gis reservasjonsmulighet for deltakelse i henvisning og behandling. Legers reservasjonsmulighet skal ikke være til hinder for befolkningens lovbestemte rettigheter. Reservasjonsmulighetene må derfor vurderes lokalt i helsetjenesten på en slik måte at disse hensyn kan ivaretas. Pasientene skal alltid møtes med forståelse og respekt. Forutsigbarhet for pasientene må sikres gjennom god informasjon.”

Departementet foreslår at personer som står på liste hos en fastlege som har reservert seg, skal ha en utvidet rett til å skifte fastlege. Pasientene skal ha rett til å skifte til en fastlege i nærheten

som henviser til abort. Dette skiftet skal ikke telle som et skifte etter reglene om inntil to skifter per år.

Retten til å skifte til en lege som henviser til abort vil være særlig aktuell for kvinner som vil kunne få behov for henvisning til abort, men den vil også gjelde for andre som av ulike grunner ikke ønsker å ha en fastlege som har reservert seg.

Hvis en jente under 16 år ber om abort, skal foreldrene som hovedregel få mulighet til å uttale seg, jf. abortloven § 4. Dersom særlige grunner taler mot det, har foreldrene likevel ikke rett til å uttale seg, jf. abortloven § 4. Etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 andre ledd skal foreldrene eller andre med foreldreansvar som hovedregel informeres dersom jenter under 16 år ber om abort, men også her er det gjort unntak ”når pasienten av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette.”

Hvorvidt foreldrene skal informeres og gis anledning til å uttale seg, vil avhenge av en konkret vurdering av blant annet jentas alder og modenhet og de grunner som hun oppgir for sitt ønske om å ikke informere foreldrene. Det kan være flere årsaker til at foreldrene ikke bør informeres om barnets kontakt med helse- og omsorgstjenesten, både ulike overbevisningsgrunner og andre rent personlige grunner (for eksempel mishandlingssaker). Departementet vil foreslå at jenter mellom 14 og 16 år selv skal kunne bestemme om de ønsker å ha en fastlege som har reservert seg mot å henvise til abort eller om de vil skifte til en lege som henviser til abort. Dette skal jentene kunne bestemme uavhengig av om foreldrene er enig i skiftet eller ikke.

Det kan også tenkes at jentene vil ønske å holde informasjon om byttet skjult for sine foreldre. Departementet vil derfor arbeide for at HELFO gjennomfører slike bytter på en måte som i størst mulig grad skjermer denne informasjonen fra foreldrenes innsyn.

Unge jenter kan også kontakte skolehelsetjenesten dersom de er uønsket gravid og trenger råd og veiledning om abort. Helsesøster kan blant annet informere disse jentene om at de kan henvende seg direkte til sykehuset med en eventuell begjæring om abort dersom de ikke ønsker å snakke med sin fastlege om graviditeten og abortbegjæringen.

Endringene i kommunens ansvar fremgår av utkast til forskrift om endringer i fastlegeforskriften og i forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen av 29. august 2012 nr. 842 om fastlegeordning i kommunene Kapittel 5 Reservasjon av samvittighetsgrunner § 24 a-b-c-d-e-f og g. Videre i forskrift av 29. august 2012 nr. 843 om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen § 5 andre ledd, 6 andre og tredje ledd. Sentralt i endringen er § 24 b om kommunens ansvar for tilgang til fastleger som ikke har reservert seg, og at kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig tilgang til fastleger i kommunen slik at kvinner kan få oppfylt sin rett til å skifte fastlege etter forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen § 6 andre ledd.

Vurdering

Abortloven fra 1975 gir ansatte ved kvinneklinikker rett til å reservere seg mot å utføre eller assistere ved selve abortinngrepet. I tillegg har enkelte allmennleger nektet å henvise pasienter til abort, av samvittighetsgrunner. Dette har norske helsemyndigheter gjennom over 30 år gitt rom for. Samvittighetsspørsmålet har i praksis blitt løst ved at legene som ikke selv vil henvise, har sendt pasientene videre til leger uten samvittighetskvaler. Saken om fastlegers mulighet til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død, er derfor ikke et spørsmål om abortloven eller en debatt om aktiv dødshjelp, men et spørsmål om å gi den enkelte fastlege mulighet til ikke foreta slike henvisninger av samvittighetsgrunner.

I tillegg til at leger og helsepersonell har hatt mulighet til å reservere seg av hensyn til samvittighetsgrunner, er spørsmålet om retten til å slippe å utføre en jobb eller plikt i samfunnet

av samvittighetsgrunner et tema i forsvaret. Debatten om samvittighetsgrunner knyttet til liv og død kan gi grunnlag for reservasjonsmulighet er derfor ikke en debatt på generelt grunnlag i samfunnet, men en debatt om fastleger skal behandles særskilt, og ikke ha denne muligheten i utøvingen av sitt yrke.

Ved å overlate håndteringen av loven til den enkelte kommune åpner regjeringen for et skille kommuner imellom som er svært uheldig i et kommune Norge som ser svært forskjellig ut fra Oslo, og til de minste kommunene i landet. Det vil være uheldig å åpne for ulik praksis kommunene i en sak om felles lovgivning og rettigheter i hele landet.

Uttalelsen fra legeforeningen viser at fagfolkene som står i dette til daglig mener at det er mulig å gi en mulighet til reservasjon for enkelte leger, men at legers reservasjonsmulighet ikke skal være til hinder for befolkningens lovbestemte rettigheter. Når det gjelder legene ved Otta legekantor er situasjonen slik at ingen av legene som jobber på kontoret i dag vil benytte seg av reservasjonsretten.

Tilføyelse som er foreslått i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 tredje ledd om mulighet for fastleger til å reservere seg mot henvisning og behandling ved alvorlige samvittighetskonflikter knyttet til liv og død er derfor i samsvar med praksis gjennom 30 år, og vurdert av legeforening til ikke å være til hinder for befolkningens lovbestemte rettigheter.

Endringer i helse- og omsorgstjenesten er en lovendring, og det er Stortinget som vedtar lovendringer. Etter at høringen om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven ble sendt ut, er saken blitt gjenstand for en bred rikspolitisk debatt. Diskusjonen har mellom annet gått på hvorvidt en ønsker å pålegge alle fastleger henvisningsplikt der den som oppsøker lege ønsker en henvisning til abortgrep, eller om legens samvittighetsgrunner skal gi mulighet for at legen kan henvide til ny time innen neste virkedag hos en kollega.

Videre har debatten gått på om det skal åpne for at den enkelte kommune skal kunne avtale at fastlegen av samvittighetsgrunner kan reservere seg mot å henvide til abort, noe som vil gjøre svaret avhengig av bostedsadresse eller hva et flertall i kommunestyrene vil mene til en hver tid. Rådmannen mener at endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven må hjemles i lov eller forskrift, og ikke overlates til den enkelte kommune.

Rådmannens forslag til vedtak:

Sel kommunestyret viser til saksfremstillingen og går inn for at endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven hjemles i lov eller forskrift, og ikke overlates til den enkelte kommune å vedta.

Behandling i Kommunestyret - 17.02.2014:

Ap v/Andreas Bagås Lien fremmet følgende forslag til vedtak:

1. Som rådmannens forslag til vedtak.
2. Kommunestyret mener at de foreslåtte lovendringene vil kunne medføre et dårligere og mer byråkratisk offentlig helsetilbud. Forslaget vil også sette kvinner i en vanskelig situasjon i møte med primærhelsetjenesten.
3. Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon veier tyngst og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom

forslaget blir vedtatt, vil kommunen ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Rådmannens forslag til vedtak pkt. 1 ble enstemmig vedtatt.

Nytt pkt. 2 ble vedtatt med 18 mot 6 stemmer.

Nytt pkt. 3 ble vedtatt med 18 mot 6 stemmer.

Vedtak i Kommunestyret - 17.02.2014:

1. Sel kommunestyret viser til saksfremstillingen og går inn for at endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient og brukerrettighetsloven hjemles i lov eller forskrift, og ikke overlates til den enkelte kommune å vedta.
2. Kommunestyret mener at de foreslåtte lovendringene vil kunne medføre et dårligere og mer byråkratisk offentlig helsetilbud. Forslaget vil også sette kvinner i en vanskelig situasjon i møte med primærhelsetjenesten.
3. Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon veier tyngst og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom forslaget blir vedtatt, vil kommunen ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Rett utskrift
21.02.14

Eva Nårstad
sign